

พฤติกรรมการทำงานของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กับแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม* Work Behavior of Faculty Members in Private Higher Education Institutions And the Concept of Corporate Social Responsibility

กังสดาล เชาว์วัฒนกุล**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ไชยจุล***

ดร. จารุวรรณ สกุลคู****

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานิยามของพฤติกรรมการทำงานตามแนวคิด CSR ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และผู้มีส่วนได้เสียในความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน ตลอดจนความคาดหวังของสังคมต่ออาจารย์มหาวิทยาลัย การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 คน จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ทั้งนี้ ในงานวิจัยนี้เป็นการนำโมเดล CSR ของแคร์โรลมาเป็นกรอบแนวคิด ซึ่งพฤติกรรมการทำงานตามแนวคิด CSR ประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมใน 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการให้แก่สังคม ผลการศึกษาพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมตามโมเดล CSR ของแคร์โรล ทั้ง 4 ด้าน ครอบคลุมภารกิจหน้าที่ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน อย่างไรก็ดี ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจเป็นด้านที่มีข้อจำกัดในการแสดงพฤติกรรมมากที่สุด โดยผู้มีส่วนได้เสียที่ใกล้ตัวมากที่สุดที่ต้องคำนึงถึง คือ นักศึกษา รองลงมา คือ ผู้ปกครองและเพื่อนอาจารย์ ทั้งนี้ สังคมย่อมคาดหวังในความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ

ความรับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมการทำงาน บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพระระดับของพฤติกรรมการทำงานภายใต้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ (เน้นวิจัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

** นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ (เน้นวิจัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
E-mail: fsockdc@nontri.ku.ac.th

*** อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ (เน้นวิจัย) มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

**** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

Abstract

This article aims to study the definition of work behavior and stakeholders under the concept of corporate social responsibility of staff in private higher education institutions, and the staff's expectations of corporate social responsibility. The researcher used the Qualitative Research Method by in-depth interviews of 8 key-informants, by using purposive sampling, and by content analysis. This study used Carroll's CSR Model as a conceptual framework. The CSR's work behavior of staff in private higher education institutions included social responsibility in four areas: economic responsibility, legal responsibility, ethical responsibility, and philanthropic responsibility. The result showed that CSR has been practiced in CSR based on Carroll's Pyramid of CSR Model in 4 aspects covered the missions of staff in private higher education institutions. However, the economic responsibility side is the most restrictions on behavior. Students are stakeholders closely most of staff. In addition, the key informants suggest that society would expect the social responsibility of university professors in public sector and private sector are no different.

Keywords

Social Responsibility, Work Behavior, Staff in Private Higher Education Institutions

บทนำ

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร หรือ Corporate Social Responsibility (CSR) เป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติที่องค์กรต่างๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญ ในส่วนขององค์กรอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย แนวคิด CSR ปรากฏในการประชุมระดับโลกด้านการอุดมศึกษา (World Conference on Higher Education: WCHE) เมื่อวันที่ 5-8 กรกฎาคม ค.ศ. 2009 ณ สำนักงานใหญ่องค์การยูเนสโก กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เรื่องบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (The New Dynamics of Higher Education and Research for Societal Change and Development) ทั้งนี้ เพราะสังคมมีความคาดหวังสูงต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา กล่าวคือ มหาวิทยาลัยในฐานะองค์กรระดับอุดมศึกษาจึงไม่ควรทำหน้าที่แต่เพียงการผลิตบัณฑิต การวิจัย และการบริการวิชาการต่อสังคม แต่เพียงเท่านั้น หากแต่มหาวิทยาลัยจะต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านต่างๆ ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) ในทางเดียวกัน ศ. นพ. เกษม วัฒนชัย องคมนตรี และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แสดงความเห็นสอดคล้องว่าแนวคิด CSR จะต้องนำไปใช้ในภาคการศึกษา ต้องเริ่มปลูกฝังให้เด็ก เยาวชนรุ่นใหม่ตระหนักว่า หากส่วนรวมอยู่ได้ดี ส่วนย่อยก็อยู่ได้” (ณัฐนันท์ อิทธิยาภรณ์, 2554)

“บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา” ถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อนิสิตนักศึกษา การทำงานในฐานะของการเป็นแม่แบบแก่เยาวชน ทำให้บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาถูกคาดหวังในเชิงจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคมสูงด้วย โดยเฉพาะบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนซึ่งปฏิบัติงานในองค์กรที่มีสถานะของความเป็นสถาบันการศึกษา และอีกด้านหนึ่งก็เป็นองค์กรธุรกิจที่ยังคงต้องบริหารจัดการเพื่อแสวงกำไรด้วย

ปัจจุบันประเทศไทยมีสถาบันอุดมศึกษามากกว่า 170 แห่ง แบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน และวิทยาลัยชุมชน ทั้งนี้ มีบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีจำนวนทั้งสิ้น 10,359 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556)

อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษายังคงเผชิญกับปัญหาการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากในสังคมไทยยังไม่มีนิยามและแนวทางปฏิบัติด้าน CSR ที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ในสังคมไทยมักกล่าวถึง CSR จำกัดในแวดวงธุรกิจอุตสาหกรรมมากกว่าธุรกิจประเภทอื่น บางครั้งก็ถูกตีความไปถึงองค์กรธุรกิจที่ไม่แสวงหากำไร หรือเป็นองค์กรการกุศล รวมทั้งถูกละเลยถึงกิจกรรมที่ใช้เงินลงทุนสูง เป็นกิจจะลักษณะที่เป็นทางการ ทั้งที่แนวคิด CSR มีสาระสำคัญในการดึงคนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนในการรับผิดชอบต่อสังคมรวมทั้งองค์กรในภาคการศึกษาด้วย

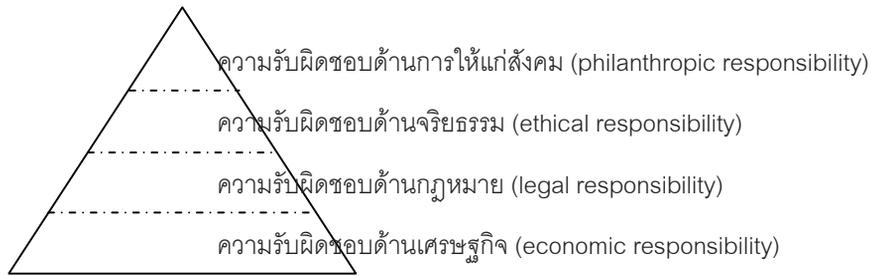
การศึกษาพฤติกรรมการทำงานภายใต้แนวคิด CSR ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการให้บริการของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนเท่านั้น แต่การศึกษาครั้งนี้จะเป็นตัวอย่างที่สำคัญต่อการทำงานของบุคลากรในสถาบันการศึกษาของรัฐ ซึ่งอยู่ในภาวะการเปลี่ยนแปลงสู่การบริหารจัดการในรูปแบบของเอกชนมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ การศึกษาในระยะแรกของงานวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อหาองค์ประกอบและพัฒนาแบบวัดของพฤติกรรมการทำงานภายใต้แนวคิด CSR ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ก่อนทำการศึกษาระยะที่สองในเชิงปริมาณเพื่อพัฒนาแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างระดับของพฤติกรรมการทำงานภายใต้แนวคิด CSR ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษานิยามของพฤติกรรมการทำงานตามแนวคิด CSR ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และผู้มีส่วนได้เสียในความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน ตลอดจนความคาดหวังของสังคมต่ออาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในสถาบันอุดมศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำโมเดล CSR ของแครีโรล ซึ่งนำเสนอในรูปแบบของปิรามิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Pyramid of Corporate Social Responsibility) (Carroll, 1979) เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย เนื่องจากปัจจุบันโมเดลของแครีโรล เป็นกรอบแนวคิด CSR ที่นิยมใช้ทั่วโลก (Visser, 2008) ในทางเดียวกัน ผู้วิจัยก็เห็นพ้องว่าโมเดลของแครีโรลนี้มีรายละเอียดและความครอบคลุมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดเกี่ยวกับพฤติกรรม CSR นอกจากนี้ งานวิจัยจำนวนมากยังสนับสนุนความครอบคลุมและความเหมาะสมในการใช้โมเดลของแครีโรลในปัจจุบันด้วย (Post, Lawrence & Weber, 2002)

ภาพที่ 1 ปิรามิตความรับผิดชอบต่อสังคมของแคร็โรล
ที่มา: Carroll, 1991

ปิรามิตความรับผิดชอบต่อสังคมของแคร็โรล ประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร 4 ชั้น คือ ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการให้แก่งสังคม ดังนี้ (Carroll, 1991)

1) **ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ** คือ การให้ความสำคัญเรื่องการผลิตที่สร้างกำไรสูงสุดแก่เจ้าของและผู้ถือหุ้น การสร้างผลกำไรสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้อย่างสม่ำเสมอ การรักษาความสามารถทางการแข่งขัน การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และความสำเร็จขององค์กรมาจากการแสวงหากำไร

2) **ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย** คือ การให้ความสำคัญในเรื่องการผลิตตามความคาดหวังของรัฐและกฎหมาย การกระทำตามกฎหมายของท้องถิ่นหรือระเบียบแห่งชุมชน การปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยความเป็นพลเมืองที่ดี และความสำเร็จขององค์กรต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย

3) **ความรับผิดชอบต่อจริยธรรม** คือ การให้ความสำคัญในเรื่องการผลิตตามความคาดหวังของสังคมด้านจารีต และจริยธรรม การยอมรับและการเคารพต่อศีลธรรมจริยธรรมประเด็นใหม่ๆ ในสังคม การยึดมั่นในจริยธรรมเหนือการคำนึงถึงการบรรลุเป้าหมายขององค์กร และเห็นว่าการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายทั่วไป

4) **ความรับผิดชอบต่อด้านการให้แก่งสังคม** คือ การให้ความสำคัญในเรื่องการผลิตตามความคาดหวังของสังคมด้านการให้ และการแสดงน้ำใจต่อสังคม การสนับสนุนด้านศิลปวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของหัวหน้าและลูกน้องในกิจกรรมจิตอาสาและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุนด้านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ และการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

วิธีการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการทำงานตามแนวคิด CSR ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนี้ แบ่งบุคลากรเป็น 2 ระดับ คือ ระดับผู้บริหาร ได้แก่ อาจารย์ในระดับหัวหน้าภาควิชาหรือเทียบเท่า และระดับผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ อาจารย์ประจำของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งดำเนินการ ดังนี้

1. การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล จำนวน 8 ตัวอย่าง ด้วยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

- 1.1 เป็นบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ที่มีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 10 ปี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเป็นอย่างดี
- 1.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในงานบริหารในระดับหัวหน้าภาควิชาขึ้นไป ไม่ต่ำกว่า 2 ปี
- 1.3 เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือความสนใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Questionnaire)
3. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยลำดับการนำเสนอจาก 1) ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของสังคมต่ออาจารย์มหาวิทยาลัย 2) ผู้มีส่วนได้เสียในความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน และ 3) นิยามของพฤติกรรมการทำงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของสังคมต่ออาจารย์มหาวิทยาลัย

1.1 จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า แม้บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบันจะอยู่ในกำกับของรัฐและเอกชนแตกต่างกัน แต่บทบาทของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือเอกชนไม่ได้แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ อยู่ภายใต้การอ้างอิงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2547 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 ซึ่งสอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารบุคคลในสถาบันอุดมศึกษา หลักดังกล่าวนี้แบ่งประเภทสายงานของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ออกเป็น 3 สายงาน คือ (1) สายงานวิชาการ ได้แก่ บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งทำหน้าที่ด้านการสอนและวิจัย หรือวิจัย (2) สายงานบริหาร ได้แก่ บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งทำหน้าที่ด้านการบริหาร และ (3) สายงานสนับสนุน ได้แก่ บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งทำหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของสายงานวิชาการหรือสายงานบริหาร ดังนั้น “อาจารย์มหาวิทยาลัย” จึงมีความหมายครอบคลุมบุคลากร 2 กลุ่ม คือ 1) บุคลากรสายงานวิชาการ ในฐานะของผู้ปฏิบัติงาน และ 2) บุคลากรสายงานบริหาร ในฐานะของผู้บริหาร ดังนี้

1) บุคลากรสายงานวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงาน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่ง ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ถูกเรียกโดยทั่วไปว่า “อาจารย์มหาวิทยาลัย” การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์มหาวิทยาลัย พบว่า บทบาทของอาจารย์มหาวิทยาลัยสอดคล้องกับบทบาทของมหาวิทยาลัยใน 4 ด้าน คือ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จึงทำให้ภารกิจของอาจารย์มหาวิทยาลัยประกอบด้วย ภารกิจ 5 ด้าน คือ ภารกิจด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการงานร่วมกับคณะและมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ฝ่ายวิชาการ, 2548 และ สุพักตร์ พิบูลย์, 2551)

2) บุคลากรสายงานบริหาร หรือผู้บริหาร ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารเบื้องล่างสุดของมหาวิทยาลัย คือ หัวหน้าภาควิชา ผู้ทำหน้าที่เป็นแกนขาในการบรรลุเป้าหมายของมหาวิทยาลัย การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชา พบว่า นักวิชาการไทยส่วนใหญ่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาสอดคล้องกับแนวคิดของโลเรน แบล็กซ์เตอร์ และคณะ (Blaxter, Hughes, & Tight, 1998, 180-181) ดิน ปรัชญพฤทธิ (2527) รัศมี ภิบาลแทน (2532) และประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาซึ่งสรุปได้ 3 ด้าน คือ 1) การบริหารด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการพัฒนา การทำงานกับนักศึกษาและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา 2) การบริหารด้านบุคลากรและงานธุรการ ได้แก่ การปกครองภาควิชา การจัดการงานด้านบุคลากร จัดการเรื่องงบประมาณและทรัพยากร และการควบคุมดูแลสำนักงานคณะ 3) การบริหารด้านการบริการแก่สังคม ได้แก่ การเป็นตัวแทนภาควิชาของสถาบัน และการให้บริการในฐานะผู้ประสานงานกับกลุ่มภายนอก

1.2 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูล 5 คนจาก 8 คน ให้ความเห็นว่าความคาดหวังของสังคมในความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนไม่แตกต่างกัน เนื่องจากอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนมีภารกิจ 5 ด้านไม่แตกต่างกัน คือ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการงานร่วมกับคณะและมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับอาจารย์ในระดับผู้บริหารไม่ว่ามหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชนก็มีภารกิจหลักด้านการบริหารใน 3 ด้านเช่นกัน คือ การบริหารด้านวิชาการ การบริหารด้านบุคลากรและงานธุรการ และการบริหารด้านการบริการแก่สังคม รวมทั้งไม่ว่าจะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐหรือเอกชนต่างก็ต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพครูไม่ต่างกัน ดังนั้น ภารกิจและจรรยาบรรณในวิชาชีพครูจึงเป็นกรอบการทำงานที่ทำให้อาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนถูกคาดหวังจากสังคมไม่แตกต่างกัน

ในขณะที่ ผู้ให้ข้อมูล 3 คนจาก 8 คน เชื่อว่า ความคาดหวังของสังคมในความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนแตกต่างกัน โดยเฉพาะอาจารย์ที่อยู่ในระดับผู้บริหารในมหาวิทยาลัยเอกชน เนื่องจากผู้บริหารต้องรับนโยบายขององค์การมาประสานงานต่อกับผู้ปฏิบัติงาน เมื่อองค์กรกำหนดเอกลักษณ์ วิสัยทัศน์ และนโยบายต่างกัน ย่อมส่งผลให้ภารกิจของผู้บริหารถูกมุ่งเน้นในงานต่างกัน ประกอบกับในบริบทของมหาวิทยาลัยรัฐจะมีเพียงผู้บริหารระดับสูง แต่ในบริบทของมหาวิทยาลัยเอกชนนั้น นอกจากจะมีผู้บริหารระดับสูงแล้วยังมีเจ้าของมหาวิทยาลัยเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางขององค์กรด้วย บทบาทของเจ้าของมหาวิทยาลัยเอกชนจึงส่งผลให้อาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนแต่ละแห่งมีแนวทางในการทำงานต่างกัน แม้จะมีภารกิจพื้นฐานของอาจารย์ไม่ต่างกันก็ตาม ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 คนเห็นสอดคล้องกันว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนจะถูกคาดหวังในความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐ เนื่องจากสังคมรับรู้บทบาทของมหาวิทยาลัยเอกชนว่าเป็นองค์กรธุรกิจหนึ่งซึ่งต้องแสวงหาผลกำไร ในขณะที่องค์กรที่ต้องทำหน้าที่ในการบริการวิชาการแก่สังคม จึงเป็นเหตุให้สังคมจับจ้องบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนมากกว่ารัฐ

2. ผู้มีส่วนได้เสียในความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน

2.1 จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า แครีโรล นำแนวคิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาศึกษาร่วมกับปิรามิด

ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเสนอว่าความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละด้านต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรทุกกลุ่มขององค์กร ได้แก่ ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ ผู้ขายวัตถุดิบ คู่ค้า คู่แข่ง ลูกจ้าง ลูกค้า ชุมชน และสังคม (Andrew ; Abigail ; Drirk ; Jeremy & Donal (Eds), 2008)

2.2 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พบว่า ผู้มีส่วนได้เสียในความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน คือ กลุ่มคนที่อาจารย์ควรคำนึงถึงผลกระทบทางบวกและทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามภารกิจของตน ได้แก่ เจ้าของมหาวิทยาลัย ผู้บริหารของมหาวิทยาลัย เพื่อนอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา ผู้ปกครอง ครูแนะแนว ผู้ประกอบการ คนในชุมชนรอบมหาวิทยาลัย และประชาชน ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลเห็นสอดคล้องกันว่าผู้มีส่วนได้เสียที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุด คือ นักศึกษา รองลงมา คือ ผู้ปกครอง และเพื่อนอาจารย์

3. นิยามของพฤติกรรมการทำงานตามแนวคิด CSR ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

3.1 จากโมเดล CSR ของแครีโรล ในรูปของปิรามิดความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการให้แก่สังคม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องว่าความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 4 ด้านครอบคลุมภารกิจหน้าที่ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแล้ว อย่างไรก็ตาม ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจเป็นด้านที่มีข้อจำกัดในการแสดงพฤติกรรมมากที่สุด เนื่องจากบทบาทของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวข้องกับด้านการศึกษาเป็นหลัก ทำให้บุคลากรรู้สึกไม่เกี่ยวข้องหรือห่างไกลจากภารกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจในภาพรวมของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งที่การปฏิบัติภารกิจของอาจารย์อาจเกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจขององค์กรในชีวิตประจำวันก็ตาม

3.2 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล สรุปนิยามของพฤติกรรมการทำงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามแนวคิดของแครีโรล ในบริบทของสังคมไทย ได้ดังนี้

1) ในระดับผู้บริหาร พฤติกรรมการทำงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงความใส่ใจต่อสังคม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้าง ซึ่งการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารระดับหัวหน้าภาควิชา ประกอบด้วย 1) บทบาทหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัยใน 5 ภารกิจ คือ ด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการงานร่วมกับคณะและมหาวิทยาลัย และ 2) บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร คือ การบริหารด้านวิชาการ การบริหารด้านบุคลากรและงานธุรการ และการบริหารด้านการบริการแก่สังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการให้แก่สังคม ดังนี้

1.1) ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงถึงการปฏิบัติงานใดๆ อย่างเต็มที่ การวิจัย ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านเศรษฐกิจเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม การปรับขึ้นเงินเดือนบุคลากรให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการกำหนดนโยบายประหยัดพลังงาน ทรัพยากร และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในหน่วยงาน

1.2) ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงถึงการวางตัวดี เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา การปฏิบัติตามกฎหมาย การยึดในสิ่งที่ถูกต้อง การไม่ให้ผู้ที่รู้กฎหมายมาเอาเปรียบ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น การให้เกียรติผู้อื่น การมีวินัย ความพยายามหรือการมีส่วนร่วมในการแก้ไขกฎหมาย

ที่สร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม การสอนให้ตรงตามจุดประสงค์ของรายวิชา การไม่ไปเบียดบังเวลาของนักศึกษา การตระหนักในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชน ในการแก้ปัญหาต่างๆ

1.3) ความรับผิดชอบด้านจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงถึงการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ การสอดแทรกจริยธรรมในการทำงาน ได้แก่ การสอน การทำวิจัย การเป็นคณะกรรมการต่างๆ การอบรมสั่งสอนจริยธรรมแก่นักศึกษา การสอนให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคม การทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม การบริการวิชาการตรงกับความรู้ความสามารถของอาจารย์ การมีความยุติธรรม และใช้มาตรฐานเดียวกันในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงการให้รางวัลและการลงโทษ การสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความประพฤติดี มีคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดนโยบายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในแผนการปฏิบัติงาน และการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

1.4) ความรับผิดชอบด้านการให้แก่สังคม หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงถึงการมีจิตสาธารณะ การมีจิตอาสาเมื่อได้รับการร้องขอ การบริการวิชาการแก่สังคมทั้งแบบได้เบียดเบียนหรือไม่ได้เบียดเบียน การเป็นคณะทำงานหรือคณะกรรมการชุดต่างๆ ให้แก่องค์กรภายนอก ความเต็มใจในการบริการความรู้แก่ผู้อื่น การสอนนักศึกษาให้เห็นถึงความสำคัญของการให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ในนามของหน่วยงาน การออกแบบอาคารเรียนโดยคำนึงถึงผู้ด้อยโอกาส การสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษา การบริหารงานแบบยึดหยุ่นต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และการดูแลครอบครัวของผู้ใต้บังคับบัญชา

2) ในระดับผู้ปฏิบัติงาน พฤติกรรมการทำงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงความใส่ใจต่อสังคม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้าง ซึ่งการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคลากรสายงานวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ภารกิจด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหารจัดการงานร่วมกับคณะและมหาวิทยาลัย ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ปฏิบัติงานครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการให้แก่สังคม ดังนี้

2.1) ความรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจ หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงถึงการใช้งบประมาณ ทั้งของส่วนตัวและของส่วนรวมอย่างประหยัด รู้จักใช้เงิน ประหยัด รู้จักอดออม ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ฟุ่มเฟือย การรักษาสິงของและทรัพยากรส่วนรวมของมหาวิทยาลัย การประหยัดทรัพยากรในการทำงาน การทำงานอย่างเต็มที่ ไม่เอาเวลางานไปทำอย่างอื่น

2.2) ความรับผิดชอบด้านกฎหมาย หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงถึงการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน การปฏิบัติตามนโยบายของมหาวิทยาลัย การปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่บิดเบือนกฎหมาย รักษาระเบียบและกฎกติกาทางสังคม ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และสังคม การอ้างอิงข้อมูลทางวิชาการ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น การมีความเป็นกลางในเรื่องต่างๆ มากกว่าบุคคลทั่วไป และการแสดงความเห็นที่ถูกต้องรับฟัง และยอมรับหลักสากล โดยไม่เอาความคิดเห็นของตนเองเป็นที่ตั้ง

2.3) ความรับผิดชอบด้านจริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงถึงการปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี การปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดยคำนึงถึงจริยธรรม การสอดแทรกจริยธรรม คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมในการเรียนการสอน การศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคม การปฏิบัติถูกต้อง

ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม มีวินัย ความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเอง องค์กร และหน้าที่ที่รับผิดชอบ การทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การร่วมกิจกรรมของสถาบัน/มหาวิทยาลัย

2.4) ความรับผิดชอบต่อส่วนการให้แก่สังคม หมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงถึงการสนองลูกศิษย์ด้วยความจริงใจ ความตั้งใจให้ความรู้แก่ลูกศิษย์ การมีความรับผิดชอบต่อสังคมภายนอก การทำบุญ การบริจาคแก่ผู้อื่น ความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น และการเป็นผู้ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

อภิปรายผล

จากโมเดล CSR ของแคร์โรลในรูปแบบของพีรามิตความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อส่วนการให้แก่สังคม สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 4 ด้านครอบคลุมภารกิจหน้าที่ของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน แต่อย่างไรก็ดี ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจอาจเป็นเรื่องใกล้ตัว และถูกลำดับความสำคัญน้อยกว่าความรับผิดชอบต่อส่วนอื่น ทั้งที่เป็นความรับผิดชอบต่อส่วนแรกในโมเดลของแคร์โรล ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับพิพัฒน์ นนทธารณ์ (2553) ที่ได้นำองค์ประกอบ 4 ด้านในโมเดลของแคร์โรลเปรียบเทียบกับลำดับชั้นความรับผิดชอบต่อสังคมในหนังสือเข็มทิศธุรกิจเพื่อสังคม โดยลำดับความรับผิดชอบต่อกฎหมายเป็นระดับข้อบังคับพื้นฐานก่อนความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจด้านจริยธรรม และด้านการให้แก่สังคม ทั้งนี้ เป็นไปดังข้อเสนอแนะจากงานวิจัยของไวส์เซอร์ (Visser, 2008) ที่พบว่าการประยุกต์โมเดลของแคร์โรลในบริบททางสังคมที่ต่างกันไม่จำเป็นต้องลำดับความสำคัญจากด้านเศรษฐกิจเป็นฐานล่างของพีรามิตเสมอไป

2. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าในบริบทของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่ายที่ต้องคำนึงถึง ทั้งผู้มีส่วนได้เสียในระดับใกล้ และระดับไกล โดยผู้มีส่วนได้เสียที่ใกล้ตัวมากที่สุดที่ต้องคำนึงถึงคือ นักศึกษา รองลงมา คือ ผู้ปกครองและเพื่อนอาจารย์ การคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียอย่างรอบด้านถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม ดังจะเห็นได้ว่าแคร์โรลได้พัฒนาโมเดล CSR อย่างต่อเนื่องเพื่ออุดช่องว่างของพีรามิต ซึ่งแนวทางในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมที่สมบูรณ์อย่างหนึ่งก็คือการเสนอให้นำองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านในโมเดล CSR เข้ากับแนวคิดผู้มีส่วนได้เสีย

ความรับผิดชอบต่อ	ผู้ถือหุ้น	เจ้าหน้าที่	ผู้ขายวัตถุดิบ	ลูกค้า	คู่แข่ง	ลูกจ้าง	ลูกค้า	ชุมชน	สังคมใหญ่
ด้านเศรษฐกิจ	X	X	X	X	X	X	X	X	X
ด้านกฎหมาย	X	X	X	X	X	X	X	X	X
ด้านจริยธรรม	X	X	X	X	X	X	X	X	X
การให้เพื่อสังคม	X	X	X	X	X	X	X	X	X

ตารางที่ 1: กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร
ที่มา: Andrew, Abigail, Drirk, Jeremy & Donal (Eds), 2008

ภาพความสัมพันธ์ข้างต้น อธิบายถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละด้านที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรทุกกลุ่ม ซึ่งภาพความสัมพันธ์นี้เพิ่มความละเอียดในการพิจารณาความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ให้ตกหล่นต่อผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3. ผลการวิจัยพบว่าความคาดหวังของสังคมในความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนไม่แตกต่างกัน เนื่องจากอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐและเอกชนมีภารกิจ และจรรยาบรรณในวิชาชีพที่ไม่ต่างกัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่ความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีบทบาทมากขึ้นในปัจจุบัน โดยเฉพาะกับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น ไม่ว่าจะ เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยรัฐหรือเอกชนจึงถูกคาดหวังไม่แตกต่างกัน

สรุป

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า โมเดล CSR ของแคร์โรล ซึ่งประกอบด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม 4 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการให้แก่งสังคม มีความครอบคลุมภารกิจของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พฤติกรรมการทำงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของอาจารย์ จึงหมายถึง พฤติกรรมการทำงานที่แสดงความใส่ใจต่อสังคมใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการให้แก่งสังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงกว้าง และมีความเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ซึ่งแตกต่างกันตามภาระหน้าที่ของบุคลากรผู้บริหารและปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรทั้ง 2 ระดับ ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อด้านการให้แก่งสังคม ซึ่งสอดคล้องกับโมเดล CSR ของแคร์โรล โดยผู้มีส่วนได้เสียที่ใกล้ชิดมากที่สุดที่ต้องคำนึงถึง คือ นักศึกษา รองลงมา คือ ผู้ปกครองและเพื่อนอาจารย์ ผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ ข้อค้นพบนี้นำไปสู่การพัฒนาตัวชี้วัดพฤติกรรมการทำงานภายใต้แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านแต่ไม่จำเป็นต้องกำหนดน้ำหนักของคะแนนลำดับตามปิรามิด นอกจากนี้ การพัฒนาข้อคำถามในองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย คือ นักศึกษา ผู้ปกครอง และเพื่อนอาจารย์

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาองค์การ ข้อค้นพบนี้ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไม่ว่ารัฐหรือเอกชนต่างต้องตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองในด้านการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ณัฐนันท์ อธิยาภรณ์. (2554). มติชนออนไลน์: "นพ.เกษม" ยันมหาวิทยาลัยเสี่ยงสูญหายหนึ่งเฉยต่อ

ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้เวลาขับเคลื่อน CSR. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2554, จาก http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1303455853&grpId=03&catid=19.

ติน ปรัชญพฤทธิ. (2527). ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม พฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- พิพัฒน์ นนทนาถรณ์. (2553). **การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร: การสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน**. นนทบุรี: ริงค์ บีคอนด์ บั๊คส์.
- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ฝ่ายวิชาการ. (2548). **บทบาทหน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย**. สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2556, จาก [http:// utcc2.utcc.ac.th/divisions/academicaffairs/JobDescription/ jd1.htm#top](http://utcc2.utcc.ac.th/divisions/academicaffairs/JobDescription/jd1.htm#top).
- รัศมีภิบาลแทน. (2532). **รายงานการวิจัยเรื่องหน้าที่และความรับผิดชอบต่อของหัวหน้าภาควิชาในคณะศึกษาศาสตร์สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุพักตร์ พิบูลย์. (2551). **กลยุทธ์การวิจัยเพื่อพัฒนางานวิจัยเพื่อพัฒนาองค์กร**. นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). **ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552**. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2558, จาก <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/news/FilesNews/FilesNews3/News328072552.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). **มหาวิทยาลัยกับความรับผิดชอบต่อสังคม (University Social Responsibility: USR)**. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2556, จาก [http://www.mua.go.th/ data_pr/data_ sumate_52/Retreat_4.pdf](http://www.mua.go.th/data_pr/data_sumate_52/Retreat_4.pdf)
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). **ทำเนียบผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการแห่งชาติ**. สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2556, จาก <http://www.nap.mua.go.th/>
- Andrew, C. ; Abigail, M. ; Dirk, M. ; Jeremy, M. & Donald, S. (Eds.). (2008). **The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility**. Oxford; New York: Oxford University Press.
- Carroll, Archie B. (1979). A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance. **The Academy of Management Review**. 4, (4), 497-505. Retrieved October 1, 2012. from [http://www.jstor.org/ stable/257850](http://www.jstor.org/stable/257850).
- Carroll, Archie B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. **Business Horizons**. 34, (4), 39-48.
- Blaxter, Loraine ; Hughes, Christina & Tight, Malcolm (1998). **The Academic Carrer Handbook**. Philadelphia: Open University Press.
- Post, J. E. ; Lawrence, A. T. & Weber, J. (2002). **Business and Society: Corporate Strategy, Public Policy, Ethics**. Boston: Irwin/McGraw-Hill.
- Visser, W. (2008). Corporate Social Responsibility in Developing Countries. (p. 473-479). In Crane, A. ; McWilliams, A. ; Matten, D ; Moon , J. & Siegel, D. (Eds.). **The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility**. Oxford: Oxford University Press.